

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Reiffenstuel, Anaklet

Monachii, 1699

Quæstio I. Quid generatim censendum sit de Præceptis Decalogi,
eorúmque obligatione?

urn:nbn:de:hbz:466:1-40206

primæ, & se-
cundæ Ta-
bulæ.

stant, & vocantur *Præcepta secunda Tabula*. Quæ quidem Decalogi Præcepta tum ex naturali lumine generi humano indita, tum rursus à Christo Domino, utpote Supremo Legislatore, non solum innovata, sed etiam magis explicata & ampliata fuerunt, prout Evangelicæ Legis maior perfectio postulabat; uti habetur *cap. 5. & cap. 19. Matthæi*, & alibi. De his ergo Decalogi Præceptis, simulque occasione quinti, & trium sequentium Præceptorum, *De Restitutione* ratione Homicidij, Scupri, Furti, ac Detractionis faciendâ (alijs pluribus materijs ad propria loca remissis) in præsentî Tractatu dicitur. Faveat ille, qui dixit *Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.*

DISTINCTIO I.

De Præceptis Decalogi in genere, ac primis tribus in specie.

QUÆSTIO I.

Quid generatim censendum sit de Præceptis Decalogi, eorumque obligatione?

Excellentia
Præcepto-
rum Deca-
logi.

2. **R**estè notavit D. Augustinus *Quæst. 140. super Exodum*, Decalogum, in quo Divinæ Legis præcepta continentur, esse omnium Legum Epitomen absolutissimam: Summâque omnium eorum, quæ homini Christiano agenda sunt, in eodem expressam esse, fatetur Concilium Colonense in *Enchiridio Christianæ Institutionis*. Unde si Præcepta ipsius benè intelligantur, sufficient ad omnes actus humanos, tum interiores, tum exteriores, rectè ordinandos; cum omnia præcepta moralia reducantur aliquâ ratione ad Præcepta Decalogi. Hinc fit

Ea sunt de
jure natu-
rali,

3. **CONCL. I.** Præcepta Decalogi sunt de jure naturali, atque obligant pro quocunque Statu. Ita communis; & ratio est: quia Præcepta Decalogi sunt de his, quæ statim in promptu mens hominis suscipit, & quorum contrarium videtur repugnare rationi. Hinc *Rom. cap. 2.* dicitur: *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt: ejusmodi legem (id est, scriptam) non habentes, ipsi sibi sunt lex: qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis.*

4. Pro-

4. Proinde Præcepta Decalogi quocunque tempore obligabant, etiam antequam promulgabantur à Moyse, sive jam in statu Legis Naturæ; atque obligant defactò in statu Legis Evangelicæ, eo quòd lumine naturali notum sit, non esse furandum, non blasphemandum, non mentiendum, ac hujusmodi. Quamvis, ut magis memoriâ tenerentur, ac frequentius in cogitatione versarentur, convenienter postmodum ea fuerint scripta, & à Moyse promulgata, atque à Christo amplius declarata.

5. Si dicas. Præceptum sanctificandi Sabbatum non amplius urget, cum ex traditione Apostolorum pro Sabbato colamus Diem Dominicum; ergo hoc præceptum non est de Jure naturali. Resp. distinguendo antecedens: Præceptum sanctificandi Sabbatum non amplius urget, quatenus est cæremoniale veteris Legis, conceditur; quatenus est morale, negatur antecedens, & consequentia. Siquidem præceptum de Sabbato sanctificando partim est morale, partim cæremoniale. Morale quidem, quatenus præcipitur, quòd homo aliquo tempore vacet rebus Divinis; & sic est de Jure naturali, atque etiamnum obligat, juxta illud Psal. 45. *Vacate, & videte, quoniam ego sum Deus.* Cæremoniale verò, quatenus in Lege veteri pro tali cultu determinabatur Dies Sabbatinus; & sic defactò non obligat.

6. Quòd si urgeas. Si Præcepta Decalogi sunt lumine naturali nota, quomodo igitur ante Christi adventum Idololatria fermè totum Orbem occupavit, quæ tamen est contra primum Præceptum Decalogi? Resp. Existentiam veri Dei, huncque esse colendum, homines lumine naturali cognoverunt, aut saltem, dummodò voluissent, neque propriâ malitiâ excæcati fuissent, ex creaturis hujus Mundi cognoscere potuissent; prout aperte testatur D. Apostolus, Rom. 1. *Invisibilia Dei à creatura mundi, per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur: sempiterna quoque ejus virtus, & Divinitas: ita ut sint inexcusabiles. Quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, &c.*

7. Porrò causa dispositiva ad Idololatriam partim fuit inordinatum desiderium præsentis mortuorum, quibus erigebant statuas, ut in his velut præsentibus cernerentur, qui mortui fuerant: partim tyrannis, ob quam Belus (qui est Nemrod, de quo legitur Genes. 10.) à filio suo Nino, Assyriorum Rege, iuebatur in erecta sibi statua coli, ut non mortuus, sed deus esse videretur; de quo execrando cultu Beel, nec non & tyrannide diversorum Regum subditos ad Idololatriam provocantium, toties in S. Scriptu-

Arque obligant pro quocunque statu.

Solvitur in sententia de sanctificando die Sabbati.

Alia in sententia de Idololatria.

Causæ dispositivæ ad Idololatriam, quæ?

ra fit mentio. His accessit successu temporis convalescens iniqua consuetudo, qua tantus error pro lege custodiebatur; prout uberius habetur *Sapient. cap. 14.* Tandem Deo ob malitiam hominum permittente, alia causa (quam *consummativam Idololatriæ causam* appellat Doctor Angelicus 2. 2. q. 94. art. 41.) accessit ex parte dæmonum, qui se colendos hominibus errantibus exhibuerunt, dando in Idolis responsa, & aliqua, quæ mirabilia videbantur, faciendo.

Ejusdem
causa consummativa.

Omnia præcepta moralia reducuntur ad Præcepta Decalogi.

8. CONCL. II. Omnia præcepta moralia possunt aliquâ ratione ad Præcepta Decalogi reduci. Ita D. Augustinus l. *De decem Chordis.* Mastrius *disp. 11. Theol. Mor. n. 3.* & communis; idque patet inductione. Siquidem tria prima Decalogi Præcepta ordinant hominem ad Deum, septem verò posteriora ad Proximum: ex quibus priora tria complectuntur aliquo modo, quæcunque ad Dei cultum pertinent, atque explicari solent in Tractatu *De Religione; De Fide, Spe, & Charitate, & alibi.* Porro sub honore Parentibus exhibendo etiam continentur reverentia, sustentatio, obedientia, & alia hujusmodi, tam ipsis, quam cæteris legitimis Superioribus præstanda, & econtrâ horum obligatio erga sibi subjectos: per sequentia verò sex Præcepta prohibentur omnia nocumenta, quæ possunt Proximis inferri in bonis animæ, corporis, fortunæ, & famæ, prout amplius patebit ex dicendis.

Mandatum de diligendo Deo, & Proximo, an reducatur ad Decalogum?

9. Objicies I. Mandatum de diligendo Deo, & Proximo, non reducitur ad Præcepta Decalogi, sed potius hæc reducuntur ad illud, *Matth. 22. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, &c. Diliges proximum tuum, sicut teipsum.* In his duobus mandatis universa *Lex pendet, & Propheta;* ergo. Resp. negando antecedens: licet enim Præcepta Decalogi ad illa duo mandata Dilectionis Dei, & Proximi, reduci possint tanquam ad prima principia practica moralia (continentur enim Præcepta Decalogi in ipsis, tanquam Conclusiones in Præmissis) nihilominus vicissim etiam illa duo mandata reducuntur ad Præcepta Decalogi, atque in istis continentur tanquam Præmissæ in Conclusionibus, in quibus per partes explicantur.

Quomodo ad id reducuntur præcepta circa caeremonias veteris Legis, & ritus Sacramentorum,

10. Objicies II. Si omnia præcepta moralia continentur aliquo modo in Præceptis Decalogi; ergo superfluum innumeræ aliarum Legum, tum Divinarum, tum Humanarum, sive Civilium, sive Ecclesiasticarum. Resp. negando consequentiam. Siquidem, ut taceantur plurimæ Leges caeremoniales veteris Legis, nec non & præcepta Legis Evangelicæ circa ritus Sacramentorum, quæ non sunt

funt jure naturali cognita, sed pendent à libera voluntate Dei; neque aliter ad Decalogum reduci possunt, nisi quatenus jure naturali docemur, Deum esse colendum Cæremoniis sacris à se ordinatis; atque suppositâ Divinâ institutione, ac revelatione, fide instruimur, hosce sacros ritus Sacramentorum à Deo præceptos esse. Ut, inquam, hujusmodi Leges taceantur, omnes aliæ Leges aliquo modo reduci possunt ad Præcepta Decalogi, utpote re quæ explicant, atque ad casus speciales juxta rerum, temporum, locorum, personarum, aliarumque circumstantiarum exigentiam applicant, eorumque determinant obligationem: alioquin, si lex aliqua pugnaret contra Præceptum Decalogi, eo ipso foret injusta.

II. CONCL. III. Omnium, & singulorum Præceptorum Decalogi violatio, ex genere suo est peccatum mortale; quamvis per accidens non raro à mortali excusetur parvitas materiæ, ubi dari potest (non enim semper, ac in omnibus dari potest, ut patet in Juramento falso, in Blasphemia, & nonnullis alijs) tum defectus deliberationis, aut plenæ advertentiæ: Ita communis. Prior pars patet: quia omnia Præcepta Decalogi versantur circa talem materiam, cujus violatio graviter repugnat Dilectioni Dei, vel Proximi, aut alteri virtuti; nisi excipere placeat Mendacium jocosum, & officiosum, cujus utriusque prohibitio ad octavum Præceptum Decalogi, cæteroquin ex genere sub mortali obligans, reducitur.

12. Alter pars liquet ex eo: quia generaliter ad peccatum mortale requiritur plena advertentia rationis, ac deliberatio voluntatis; alioquin, si est semiplena, seu imperfecta solum, ex peccato de genere suo mortali, fit per accidens peccatum veniale (a) quo modo & Perjurium, si fiat ex aliqua inadvertentia, potest reddi veniale.

13. CONCL. IV. Inter Præcepta Decalogi est notabilis differentia, quod aliqua eorum simpliciter, & absolute loquendo, obligent positis quibuscunque circumstantiis; quædam verò non simpliciter & absolute obligent, sed sub certis ac determinatis solum circumstantiis. Ita Maltrius loc. cit. num. 6. & alij, ac probatur inductione. Nam imprimis Præcepta illa, quibus prohibetur Odium Dei, Idololatria, Perjurium, Blasphemia, Mendacium, & alij tales a Deo intrinsecè mali, semper obligant positis quibuscunque circumstantiis; ita ut actus oppositi in nullo profus casu reddantur liciti, etiamsi quis possit vitam suam salvare, aut

Legesque cetera?

Violatio omnium Præceptorum Decalogi est ex genere suo mortalis.

Per accidens tamen potest esse venialis.

(a) Ut dicitur in Tract.

3. Dist. 2. n. 8. & 15.

Notabilis differentia inter ipsa Præcepta Decalogi.

totum Mundum redimere. Econtrà verò Præceptum non furandi, non occidendi, & quædam similia, obligant solum sub certis circumstantijs; ut puta, ne quis furripiat rem alienam domino rationabiliter invito, ne Proximus indebitè occidatur, &c. Et quidem manentibus talibus circumstantijs semper obligant; si verò mutentur, non obligant: unde in extrema necessitate licitè quis furripit rem Proximi, sicut & in bello iusto licita sunt spolia hostium; similiter malefactores, & hostes in bello iusto, rectè occiduntur.

Utrum Deus possit dispensare in Præceptis Decalogi?

14. Ex his patet responsio ad illam Quæstionem inter Theologos agitatam, utrum Deus possit dispensare in Præceptis Decalogi? Resp. enim, quamvis Nominales affirmant, Deum posse dispensare in omnibus Præceptis Decalogi; Thomistæ verò id absolutè negent: nihilominus cum Doctore Subtili *3. dist. 37. quæst. III.* mediam sententiam esse tenendam, & dicendum, quod in illis Præceptis Decalogi, quæ sunt de Jure naturali strictè sumpta (ut est Præceptum non blasphemandi, non pejerandi, &c.) Deus non possit dispensare; benè tamen dispensare valeat in alijs, quæ non sunt de Lege naturali strictè, sed solum largè accepta, ut est Præceptum non occidendi, non furandi, &c. Quæ eatenus dicuntur esse de lege Naturæ, quatenus regulariter loquendo, ac seclusis specialibus circumstantijs, sunt consona primis principijs, & conclusionibus Legis Naturæ.

Exempla talis dispensationis.

15. Porrò in hisce posterioribus posse Deum dispensare, ita videlicet, ut accedente Divinâ autoritate licitum evadat, quod alioquin illicitum foret, probatur ex S. Scriptura. Sic quippe Deus dispensavit cum Abrahamo, ut potuerit filium suum innocentem Isaac occidere, aut saltem voluntatem efficacem occidendi habere. Similiter dispensavit cum Hebræis exeuntibus de Ægypto, ut licitè potuerint optima quæque vasa ejus, aurea & argentea, sibi mutuò data auferre. Item dispensavit cum iisdem Judæis in Polygamia, seu simultanea pluralitate uxorum, in Libello repudij, & nonnullis alijs hujusmodi.

Solvitur obiectio.

16. Si dicas, in prædictis casibus non intervenisse veram dispensationem quoad Præcepta Decalogi, sed tantum esse factam mutationem materiæ Præcepti, aut positionem alicujus circumstantiæ, sub qua leges illæ Juris naturalis non amplius obligabant; nam (inquires) Præceptum non occidendi, aut non furandi, &c. solum prohibet furtum, vel homicidium indebitè factum; quale non est, si id fiat ex concessione, vel mandato Dei;

Dei, qui habet supremum in res nostras, vitamque dominium. Resp. hoc parum urgere: nam dispensatio tunc accidit, quando ab habente legitimam facultatem fit relaxatio Juris communis. Atqui talis relaxatio Juris communis fit in casibus positis: quia accedente mandato Dei poterat Abraham licite velle occidere Isaac innocentem, quod alioquin non potuisset: & similiter ex concessione Divina licite potuerunt Judaei auferre bona Aegyptiorum (non obitante, quod furtum proprie non admitterent) quae alioquin sine peccato auferre non potuissent; ergo tunc facta est vera dispensatio. Et certe, si hic nulla interveniret dispensatio proprie dicta, sed sola mutatio materiae Praecepti, sequitur, nullam omnino dari proprie dispensationem, sed omnes prorsus dispensationes esse meram legis cessationem, ortam ex mutatione materiae, & circumstantiarum: nam superveniente dispensationis legitimae circumstantia, cessat semper ac ubique obligatio legis respectu dispensati.

Ostendendo, ibi intervenisse veram dispensationem.

Q U A E S T I O II.

Quanam sub Primo, & Secundo Praecepto Decalogi contineantur?

17. **A**dvertendum, quod non desint SS. Patres, qui distinguendo Praecepta Decalogi inter se, ponunt quatuor Praecepta pertinentia ad Deum, & sex pertinentia ad Proximum; qui proinde Praeceptum de *Non concupisces* &c. ad unicum revocant, primum autem, vel secundum Praeceptum dividunt in duo: prout faciunt S. Esichius, & S. Hieronymus, atque Origenes, relati à D. Thoma 1. 2. q. 100. art. 4.

Divisio Praeceptorum Decalogi juxta quosdam.

18. Communior tamen, & magis recepta est divisio Praeceptorum Decalogi, quam ponit D. Augustinus *Quaest. 71. in Exordium*, ut sint tria Praecepta primae Tabulae pertinentia ad Deum, & septem Praecepta secundae Tabulae pertinentia ad Proximum. Ratio hujus communis divisionis est: quia ea, quae ad Deum pertinent, convenienter ad tria Praecepta reducuntur. Deinde, cum concupiscentia uxoris Proximi spectet ad concupiscentiam carnis, & concupiscentia bonorum temporalium Proximi pertineat ad concupiscentiam oculorum; recte D. Augustinus duo de his Praecepta distinxit, juxta illam generalem divisionem peccatorum 1. Joan. 2. assignatam, ibi: *Omne, quod est in mundo,*

Communior eorum divisio, hujusque ratio.

